

אורי אבנר

חופש הספרות

קצפה עלי חמתו של אחד המבקרים הספרותיים על שהעזתי להטיל ספקמה בחופש הכתיבה השורר במדינת ישראל. הרי אין צנזורה על ספרים (פרט לספרים המוסרים פרטים על פעולות צבאיות). והוא שואל: מי מגביל את חרותו של אדם לפרסם ספר ככל העולה על רוחו?

חופש הכתיבה אינו מתבטא בערימה של ספרים שאינם מרגיזים איש. חופש הכתיבה מתבטא באפשרותו של אדם להוציא ספר גם אם אין הספר לרוחו של המשטר, הממלה, או לפי השקרים המוסכמים של החברה. נקח לדוגמה: אמיל זולא (גרמניל, "נאנא", "החורבן"), רימארק ("במערב אין כל חדש"), אפלטון סינקליר ("הגיוגל"), נורמן מילר ("הערומים והמתים"). כל אחד מן הספרים האלה הוקיע את יסודות המשטר החברתי של המדינה והתקופה בהן נכתבו. אני משוכנע לחלוטין שאף אחד מהם לא היה מתפרסם במדינת ישראל, לוא נכתב היום, והוקיע את המשטר החברתי בישראל.

אמיר זולא מוציא ספר

ננית שאמיל זולא היה חי אתנו, ורוצה לפרסם ספר כ"החורבן". מה היה קורה לו אחרי שכתב את הספר. הוא היה ניגש לאחד המו"לים הידועים. המו"ל היה קורא את כתב-היד, טופח על גב הסופר ואומר לו: "שמע, חביבי, ספרך נהדר. הקהל יחטוף אותו כפלאפל חם. אבל אני איני יכול להוציא לאור, כי הספר ירגיז את הממלה. ואני תלוי בממשלה — כי בלעדי קיצבת הניר, שאני מקבל מאגוד המו"לים, אני אדם אבוד. הבן את מצבי. אני מאחל לך כל טוב." (אין זו שיחה דמיונית. זו סטנדרט של שיחה שהתקיימה — אם כי לא אמיל זולא היה הקרבן).

חלוקת הניר למו"לים העיקריים נעשת בידי אגוד המו"לים, אגודה מונופוליסטית פלזת או יותר, המחלקת לחבריה את הניר שהיא מקבלת מטעם הממשלה. לראשי אגודה זו דעות מסוימות מה רצוי להוציא לאור ומה לא. לחברים לא כדאי להפסד את מרותם. דוגמה שניה: ספר שלא מצא חן בעיני אגוד המו"לים נחטף ע"י הקהל תוך שבועיים. אחרי פרשה מעורפת באגודת המו"לים החליט המו"ל המאושר — לא להוציא מהדורה נוספת.

(שימו לב למשמעות הדברים: לא דרישת הקהל קובעת איזה ספר יוצא לאור, אלא דעתה של הרשות המחלקת את הניר. פרט אופייני).

מי מחזיק

נמשיך נא ללוח את אמיל זולא בדרכו המיוונית. הוא לא מצא מו"ל. ושאלה לו חבריה להגיש למשרד הקיצוב בקשה להקציב ניר. זולא הוא אופטימיסט, והוא מגיש את הבקשה.

על בקשות מסוג זה מחליטה "ועדה ציבורית מייעצת" המורכבת מחמשה גופים: אגודת המו"לים (היינו קבוצה המעוניינת בהכרח שלא יחולק ניר מחוץ לכתליה...), מחלקת החינוך (מוסד שאינו ידוע כמהפכני), האוניברסיטה העברית... אגודת הסופרים העבריים.

(מטעם הסופרים משתתפים היה אברהם ברוינס ונ. גורן, ירחונם "דורות" שבק חיים לכל חי, מפני שאיש לא היה מעוניין לקרוא את דבריהם. כיום הם מחליטים מה מותר לך לקרוא ומה לא).

ועדה זו לפעמים מתכנסת, ויש שאינה מתכנסת. היה מקרה ולא התכנסה במשך 4 חודשים תמימים, והצטברו על שולחנה 250 בקשות להקציב ניר לספרים.

אני רוצה להטיל דופי בועדה זו. יתכן שכל חבריה הגונים, טובים וישרים. אולם דבר אחד ברור: היא לא היתה מאשרת לעולם הקצבת ניר לספר כ"החורבן" לאמיל זולא. ועובדה היא שעד כה לא אישרה ניר אף לספר אחד שיכול היה לעורר עליה את אי רצונם של הכוחות השולטים במדינה. מה יעשה, איפוא, אמיל זולא (או דן רב, חייל משוחרר בן 21, שכתב ספר על המלחמה ברוח שאינה מקובלת על הבריות)? הוא יושב מן הסתם, ויכתוב ספר שני שלא ירגיז איש — ספר שכולו מתיקנות, ציונות ומליצות תלמודיות.

ואם יש לו דם והרבה כסף — ואם יחשוב שחובת מצפון היא לו להוציא את הספר, הרי יקנה ניר בשוק השחור.

גדולות להשקעות דולרים על ידי חברות מעורבות ישראליות-אמריקאיות, שעסקיה יהיו מבוססים על שיטת המניות. את המניות אפשר יהיה למכור באמריקה במיליוני דולרים. במדה שההשקעה בישראל תהיה אפשרית לכל יהודי ולא רק לבעלי הון גדולים — גדולים יותר הסיכויים. אדם יוכל לרכוש לו באמריקה מניות בכל מחיר (מכמה מאות דולר ומעלה) ואילו

האחים אברהם ויצחק רבין

יש סיבות...

כל בעלי המניות יהיו מיוצגים בארץ על ידי החברה, לא יצטרכו לחסל את עסקיהם שם כדי לבוא לכאן לנהל עסקים, לגשש בשטח חדש, להסתכן ויבקלו את הדיידיה דה שם.

"תהיה הממשלה שלכם כאן אשר תהיה, שמאלית או ימנית — אנחנו לא נתן לכם לפול" אמר מר שיף ומוסיף: "ממשלה בישראל הוא עניינכם הפנימי, תבחרו לכם ממשלה כאוות נפשכם. אנחנו שם צריכים לתמוך בכם כל עוד נמשכת העליה ההמונית". רק במקרה אחד לא יוכלו יהודי אמריקה לתמוך עוד בישראל: אם יגיעו הקומוניסטים לשלטון.

ארצנו זו

איש חיפה שהגיש בטעות גרוע מנ"טטורי לנהג ערבי שהוא חבר קואופרטיב יחודי להובלת נוסעים, נענה עליידי הלה: "שמור מטבע זה לעצמך. כי עוד תזדקק לו." ("הארץ") — — — משטרת חיפה עצרה את שמואל בן-יעקב, הנאשם בגנבת 120 כרטיסי ברכה לראש השנה מקיוסק בהדר הכרמל ("הבקר").

— — — לפני כמה ימים הגיעה למשרד החוץ חבילה עם דואר דיפלומטי. בד"ר ארעה תקלה לחבילה והיא נקרעה. נתברר כי החבילה הכילה ארנק עור מהודור ("הבקר"). — — — יוסף כרמלי התליין במשטרה כי פגש אדם שהציג עצמו כעולה חדש, המעוניין למכור זהב ותכשיטים. כרמלי קנה זהב בשם מאות לירות ולאתר הקנייה הוברר לו, כי קנה נחושת. ("הבקר") — — — מר אפרים דראפקין, מנהל מחלקת אמריקה חל"י טינית במשרד החוץ — שניה את שמו ויקרא עתה אברהם דרוב. ("הארץ") — — — שוטר חרש השגיח. בבוא האניה "גלילה" לגמל חיפה, בעולה שירד בין הראשונים, כשבידו סל ירקות ופירות והכי תובב זמן רב ובעצבות ליד הגדר. אחר חפוש קדוני נתגלו 96 דולרים אמריקניים, מוסתרים במומחיות רבה, בתוך בצלים חלודים. ("ידעיות אחרונות").

— — — הכנר אלפרד ואנג מצ'ילי בא מאינדונזיה ויתן קונצרט בתל-אביב בשבעה עשר לחודש. ("דבר") — — — מאחר שהברר כי מצרכים חיוניים וחמרי בנין מגיעים לשוק במחירי ספסרות דרך צנורות השייכים למוסדות השמאל והקבר צים, מכנים שוק זה: שוק אדום. ("הבקר"). — — — "דורשה מידה רבה יותר של צנע בחיי המדינה" קבע הכלכלן רוב ברט נתן. דקות מספר לפני הכריזא מלוד. ("הארץ").

אור עולם — וחזרה למשרד הקיצוב. האירה במקום עלתה לשיא. בשעה 12 חדרו הנשים לתוך המשרד. הסוף — הפקר דים הוציאו את התלוש, הנשים סודרו ונענו בחיוב תוך כדי דקות ספורות.

כלכלתנו בעיני מיליונר

ועידת הביליון של בן גוריון שיכת כבר לעבר, אם כי הביליון עצמו עודנו בבחינת העתיד. האם נסתיימה הועידה בהצלחה? אם לדון לפי "דבר" — כן. אם לפי "חרות" — ככש לון ולפי "הארץ" — ככה... משום כך גם משתדלים אזרחי המדינה להוציא איש איש את מסקנותיו. הוא. ולא רק אזרחי הארץ, אך גם כמה מבין השליחים מאמריקה עצמם, שאחדים מהם נשארו בארץ אחרי הועידה כדי להתבונן בכללתה מקרוב. ביניהם נמצא ציוני ותיק, שסיר את הארץ לרחבה ולארכה, מאחר שהאיש לא ביקר מימיו בארץ הזאת. ומספרים על אותו מנהיג ציוני, כי לאחר שהכיר את הארץ מקרוב, אמר: "מעולם לא הייתי מעלה על דעתי, כי הנאור מים הגלגלים על ארץ יש" ראל שנאמתי במשך שנים, מזדהים עם המציאות...". (היתה זו הפתעה נעימה). האחים אלברט ורוברט שיף, הנשיא וסגן הנשיא של החברה האמריקאית לנע

לים, (קולומבוס אוהיו) נמנו על החשובים שבין המזומנים לוועידת הביליון. החברה, שהם עומדים בראשה על עשרת בתי הח' רושת שלה 6000 התנויות, מוכרת במשך שנה סחורה בסכום של 95 מיליון דולאר. ועל כן, כאשר נפגש סופר "העולם הזה" עם אלברט שיף לראיון מיוחד, היתה שא' לתנו הראשונה אם יש בדעתו להשקיע כספים בישראל, משמע לעשות עסקים עם מדינת היהודים. על כך השיב מר שיף, כי כל עוד יש מקום רב להרחבת המפעל באמריקה עצמה, אין החברה, שהוא עומד בראשה, נוטה לעשות עסקים בחוץ לארץ. (אלברט שיף הוא גם גזבר הכבוד של ההסתדרות הציונית באמריקה והיה נשיא של החברה האמריקאית הכלכלית לישראל בטרם התמזגה עם החברה הא"י לכלכלה). שיף איננו מאמין, כי בעלי הון יחידים או חברות בודדות ישקיעו כספים בישראל. כמה וכמה סיבות לכך, והעיקרית — ההסתכנות ואי רצון לניהול עסקים מעבר לים. לעומת זה רואה היא אפשרויות

התרצות גדולה מסביב למשרד עזוב זה. מדוע? אחרי ששר האספקה הצליח להבאיש את ריח אגף המלאי והסחורות בעיני היצרנים והיצואנים, עלה הרעיון להחזיר אגף זה למשרד המסחר — פירושו להפית רוח חיים במשרד זה ולבטל את סמכותו העיקרית של משרד הקיצוב. ואם כן — מדוע יעמוד בראש בורגני, ולא איש-מפא"י הגון? הרי ישנה גם תעשייה "עובדת" — "המשביר המרכזי", "סולל בונה" ועוד. מעוט קטן? לאו דוקא. הרי דוד הכהן, מנהל "סולל בונה", סבור שסולל-בונה יכול לתחוב לשרתו את כל התעשייה הפרטית.

אמנם, נרמז לא פעם לדתיים ולפרוגרסיביים שהתיק הזה מיועד להם, ולכן גם החזירו את דוד-צבי פנקס במברק דחוף מחו"ל. אלא מה? הכוונה היתה ששר אחר מותן הסיעות יפנה את מקומו. הרב מימון, למשל, המתפטר כל יומיים, או פנחס רוזן, איש המשפטים. אולם מאחר שלשני שרים אלה אין כל חשק להתפטר (אין מתפטרים בנקל בממשלת ישראל) — יש להניח שמפא"י תתברך בקרוב בשר או תתישר נוסף משורותיה. (יש המנבאים שהיומה הפרטית עוד תתגעגע ליום בו היה משרד המסחר והתעשייה "רכוש נוסף").

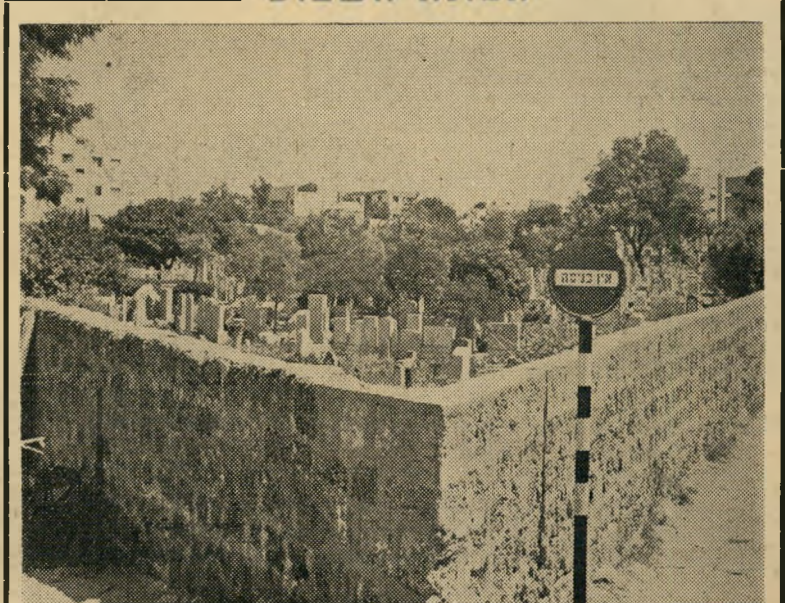
רק כך

השיטה של "רק כך" הוכיחה בערב יום כפור את יעילותה בשטח היחסים בין הציבור ומשרד האספקה והקיצוב, כאשר למעלה משלשים נשים הרוות "כבשו" את משרדי הקיצוב ברחוב סלמה. הנושא: א — חיתולים ועוד מצרכי הלבשה לאזרחי המדינה העתידיים ואמהותיהם; ב — אי היעילות הרגילה ויחס הביטול כלפי האזרח הנצרך. הובטח להן, לנשים הרוות אלה, תלוש מיוחד שבאלמלא את ההפרש המתהווה בממדים (ללא קיצוב) מפאת הוצצו של כל אורח נוסף במדינה... הן הלכו יום יום למשרד הקיצוב ונאמר להם שם משהו, כגון "תבואו מחר" וכיוצא באלה.

לבסוף הגיע מצב הדברים לידי מתיחות, הנשים התארגנו באופן ספונטני בשל שותפות המעמד הביולוגי והגורל המר גם יחד. מחוסנות על ידי האדיבות כלפי מי שעומדת להיות אם (איוה פקח או איוה שוטר יעזו להרים יד על אשה מעוברת?) גמרו אומר שלא לעזוב את המקום.

השלטון נכנע. תבואו בין 1 ושלש אחה"צ... נאמר להן. אל אלה לא ויתרו ודרשו כי הדבר יסודר מיד. בינתיים כרעה אחת ללדת. היא נלקחה לבית החור לים "הדסה" מקום שם קבע הרופא, כי יש לה עוד כמה שעות פנאי. את הפנאי היה החליטה האשה להקדיש להמשך המלחמה לטובתו של זה אשר עומד לראות

תמונת השבוע

זהו בית הקברות הישן בתל אביב. כאן קבורים האריות: נורדאו, דיזנגוף, ביאליק, טשרניחובסקי. אין כניסה? — לשועלים. צלם ה. קאופמן